

הר ציון

מעלה אתגר הר ציון מעור הדרכה

מחניון מבואה מזרחית לנחל יששכר
דרך קברו של מאיר הרציון ז"ל
ברמת כוכב ועד לחורשת ה-101

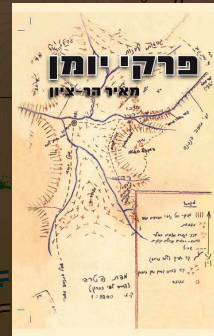
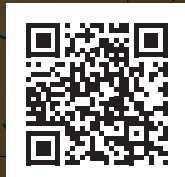

ניתן לתרום להעמותה
להנצחת מאיר הרציון ופועלו

לתרומות לעמותה, סירקו את הברקוד

לרכישת הספרים, סירקו את הברקוד

לפתיחת הקישור לחץ על הברקוד

מאיר הרציון בשיחה עם בני נוער בתצפית דביר לניר, סמוך לאחוזת שושנה

מעלה אתגר הר ציון מערך הדרכה

הר ציון

עמותה להנצחת מאיר הר ציון ופועלו

**"להעפיל אל ההר עד ראשו, עד לפסגה.
הפסגה היא החלום, הפסגה היא השלווה..."**
(מאיר הר־ציון, פרקי יומן)

כתיבה ועריכה - זיו כרמל, משה הר־ציון

עריכת לשון - דליה יוחנן

עיצוב - נרי לוי

מפה - אביגדור אורגד

הוצאה לאור - העמותה להנצחת מאיר הר ציון ופועלו

דפוס - חגי, בית שאן

© כל הזכויות שמורות לעמותה להנצחת מאיר הר ציון ופועלו ע"ר 580600112

החוברת יוצאת לאור בסיוע מרכז הדרכה גלבוע מעיינות ע"ש צביקה קפלן

תוכן העניינים

1. פתיח - העמותה להנצחת מאיר הר ציון ופועלו. . . . . עמ' 5
2. מפת המסלול. . . . . עמ' 6
3. מערך הדרכה למעלה אתגר הר־ציון. . . . . עמ' 8
4. נספח א - תמצית קורות חייו של מאיר הר־ציון. . . . . עמ' 17
5. נספח ב - יחידה 101. . . . . עמ' 22
6. נספח ג - ההולכים לפטרה. . . . . עמ' 25
7. נספח ד - אחוזת שושנה. . . . . עמ' 28
8. נספח ה - שושנה הר־ציון, הרצח והגמול. . . . . עמ' 32
9. נספח ו' - יהונתן דויטש. . . . . עמ' 35
9. מקורות. . . . . עמ' 38

מעלה אתגר הר ציון פתח דבר

למפקדים, למדריכים, לאנשי החינוך ולמטיילים בשטח.

מעלה אתגר הר ציון שהוקם ביוזמת "העמותה להנצחת מאיר הר ציון ופועלו", אינו שביל טיול רגיל. הוא מבטא בקושי, באתגר ובתכנים המלווים אותו, את רוחו ויחודו של מאיר הר ציון, לוחם, חולם, מגשים, חקלאי ופורץ דרך, שגם בחלוף השנים, שמו עדיין מרגש וממגנט.

העמותה הוקמה בשנת תשע"ד 2014 מיד לאחר פטירתו והציבה לה למטרה, להנציח את דרכו הייחודית ואת ערכיו של הר ציון ז"ל, בפעילות חינוכית וערכית. כל זאת במיזמים חינוכיים בשטח, בהתמודדות אישית, בחיבור לאדמה ולטבע שהרי כל אלו היו אבני היסוד ומהות חייו של הר ציון.

הפיתוח נעשה בשיתוף רשות ניקוז ונחלים ירדן דרומי, קק"ל, רט"ג והמועצה האזורית עמק המעינות. חניון המבואה המזרחית לנחל יששכר מהווה נקודת התחלה ולינה אפשרית לבאים לעלות במעלה.

בהמשך המעלה ניטעו מספר פינות צל והוצבו אבני דרך עם ציטוטים מיומניו של הר ציון. בסיום השביל ניטעה חורשה בת 101 עצים לכבודה של יחידת 101, שם מסתיים האתגר.

על מנת להשלים את התמונה ולספק מידע עדכני ומדויק ככל האפשר, יזמה העמותה מחקר על חייו של הר ציון בידי הסופר וההיסטוריון משה גבעתי שיצא לאור כספר **"ייהי מָה - מאיר הר ציון חייו ופועלו"**. זוהי ביוגרפיה מעמיקה על קורותיו של הר ציון, המגישה לקורא לראשונה ברוחב יריעה, את פרשת חייו המרתקת של אחד מגדולי הלוחמים שקמו למדינת ישראל.

העמותה רואה בהנחלת מורשת הר ציון, ערך משמעותי למגוון קהלים ופועלת ברוח זו. תהא חוברת זו נדבך נוסף בהנחלת מורשת אהבת הארץ והדבקות בה, ערכים שהם רוחו ודרכו של מאיר הר ציון ז"ל.

בברכת "אל ראש ההר העפילו"

משה פלד, יו"ר העמותה.

פרטים על המסלול:

נקודת התחלה - חניון מבואה מזרחית לנחל יששכר בסמוך לחוות דושן

וכביש 90.

נקודת סיום - חורשת ה 101 ממערב לאחוזת קברו של מאיר הר־ציון.

סימון שבילים - תחילת המסלול-צבע כחול, העליה במעלה עד לסימו

- צבע ירוק (מספר שביל 3404) חיבור לשביל המעיינות ודרך מסומנת

בצבע אדום.

אורך המסלול - 8.6 קילומטר.

זמן הליכה משוער - 4-5 שעות.

דרגת קושי - מיטיבי לכת בלבד! עליה תלולה בדרך.

נקודות מים - רק לקראת סופו של המסלול, בצמוד לאחוזת הקבר של

מאיר הר־ציון.

בטיחות וחילוף - לאורך המסלול כולו, דרך לרכב 4.4x

אין לסטות מהמסלול המסומן.

יש לקחת כמות מים מספיקה לטיול ממושך.

עונה מומלצת - בקיץ מומלץ לטייל במסלול בשעות המוקדמות של

הבוקר. לא מומלץ לטייל בקיץ בשעות היום.

במקרה של גדרות בקר בדרך, יש לסגור היטב לאחר המעבר.

אין לעלות על שטחים חקלאיים לאורך המסלול.

אסורה ההליכה בלילה במעלה אתגר ובמסלול כולו.

לפניך מערך הדרכה למעלה אתגר הרציו

כחלק מהמערך, שילבנו שאלות לדין עם הקבוצה במעגל-שיח, דברי הסבר מתומצתים שאותם נעביר לקבוצה, הפעלות פשוטות שאנו מציעים לשלב וקטעי קריאה כחלק משיח ותהליך משמעותי אותו אנו רוצים לזמן לחניך ולמטייל.

בפתח הדברים - מאיר הרציון לא היה אדם רגיל. מי שהכירו ידע לזהות את ייחודו ואופיו שהובילו אותו במשך כל חייו. כאשר אנו באים להנגיש את מסלול ההליכה "מעלה אתגר הרציון" לקהל של מדריכים, הרפתקנים ומחפשי אתגרים, אין אנו רוצים לחנך אנשים "להיות" מאיר הרציון, אלא לאתגר את עצמנו מול דמותו, ערכיו ומעשיו. אנו מאמינים שהרציון יצר אדוות המהלכות ומשפיעות בהיסטוריה של עמינו המתחדש ועד היום. אדוות אלו יכולות לשמש אותנו בבואנו לספר את סיפורו, כדוגמא וכהשראה להולכים בדרך ולחיים בכלל. המערך בנוי כמיני מסע (מנסע) בו עובר המטייל תהליך משמעותי של ברור עצמי וקבוצתי. בסופו של המסע הקצר הזה, אנו מאמינים שהמטייל וההלך שחוו את המעלה, יהיו מעט שונים ומוארים יותר מאשר בתחילת הדרך. אין מערך זה מחייב להדריך בדיוק כפי שכתבנו אותו. המדריך המוביל תלמידים, חניכים ומטיילים, צריך לקרב את התכנים לעולמם תוך התאמות, שינויים ותוספות לפי הצורך. יהיה המערך שלפניכם בסיס להדרכה משמעותית במעלה ובשביל.

תחנה 1

כתיחה והיכרות

מיקום: בחניון המבואה

נפתח בשאלה: מה אתם יודעים על מאיר הרציון?

ייאמרו תשובות שונות, הממחישות שיש היודעים לא מעט על האיש, אך הדגשים שונים ולא תמיד מכירים את הסיפור כולו. אנחנו כאן כדי לספר ולדייק את הדברים.

שאלה נוספת: מהי הרלוונטיות של דמותו של מאיר הרציון לחיינו היום?

על שאלה זו ננסה לענות יחד במהלך המנסע שלנו ונחזור ונעיין בשאלה זו בסיומו. נספר בקצרה על מאיר הרציון ועל תבנית נוף ילדותו, ראה נספח א'.

נשאל את המטיילים: מיהו הגיבור שלכם? כל משתתף מוזמן לשתף בגיבור אחד. ניתן

להעלות שמות מאוד אישיים, כגון מדריך בתנועה, קרוב משפחה, ידיד או חברה. מנגד יכולים לשתף בשמות מפורסמים וידועים כגון חנה סנש, רועי קליין, רונה רמון, יוסף טרומפלדור וכדומה. כל שם הוא רלוונטי ומשמעותי. נזקק מתוך הדמויות שנבחרו ונשאל מה הפך אותם לגיבורים? אירוע מיוחד, תכונות אופי, השפעה ומנהיגות.

נשאל: מה הופך אדם לגיבור ומדוע בחרתי דווקא בגיבור זה?

נאסוף את התשובות ונסכם בקצרה: גבורה היא תואר בעל מספר משמעויות. יש גבורה חיצונית: היכולת לעשות את המעשה הנכון ברגע הנכון, תוך התגברות על פחד ומעצורים אחרים. גבורה עשויה להיות גם תחושה פנימית, יכולתו של אדם לעשות שינוי בחייו, לבחור להתמודד עם קושי, להחליט לעמוד באתגר אישי או קבוצתי. במקורותינו נכתב: "איזהו גיבור הכובש את יצרו".

תחנה 2

חיבור גאוגרפי

מיקום: לפי בחירה לאורך המקטע מחנין המבואה

ועד לתחתית העליה במעלה.

אנו נמצאים בסמוך לערוץ נחל יששכר החוצץ בין שלוחת צבאים בדרום לבין רמת כוכב בצפון, שם יסתיים המסלול שלנו. אזור זה הוא חלק מהגליל התחתון המזרחי והוא מאופיין ברמות בזלתיות.

בהמשך הנחל מערבה, יש מעיין קטן עין גבול (ג'בול) שזרימתו איתנה ברוב השנים ומספקת מים לערוץ הראשי. האזור משמש בית גידול נפלא לצבי הארץ־ישראלי וכאן הוא מתרבה וחי בבטחה. זהו אחד המקומות העשירים ביותר בעדרי צבאים בארץ. פנינו לדרך העפר המסומנת כחול, המושכת לכיוון מערב במקביל לערוץ הזרימה של נחל יששכר. סמוך לחנין ממנו יצאנו, נמצא גשר הרכבת העות'מאנית שנבנה בשנת 1904-5 ועליו נסעה רכבת העמק המיתולוגית מחיפה לדמשק. לידו נמצא תל יששכר. על התל ניכרים שרידי חומת אבן ובמדרונו הדרומי נחשפו שרידי קירות אבן ושכבת שרפה. על פי החרסים בשטח, היה המקום מיושב מן התקופה הכנענית הקדומה ועד לתקופה הישראלית ואחרי כן בתקופות הרומית והביזנטית.

השם יששכר מופיע במקרא ארבעים ושלוש פעמים. בכולן הוא כתוב בשתי שיי"נים, ואולם ניקודו הוא יששכר - השי"ן השנייה בלא ניקוד כלל. ניקוד זה בא לומר שאין להגות את השי"ן השנייה, כאילו כתוב יששכר בשי"ן אחת.

תחנה 3

הדרך או הפסגה?

מיקום: תחתית מעלה אתגר הר־ציון בסמוך לאבן דרך

"לעלות, להעפיל על הר, עד ראשו, עד הפסגה, הפסגה היא המטרה, הפסגה היא חלום, הפסגה היא שלוה וככל שגדול המאמץ לכבוש את הפסגה כן גדול האושר כשמגיעים אליה." (פרקי יומן עמוד 24)

כך מתאר מאיר הר־ציון. הנחישות לכבוש את הפסגה היא כמעט מוחלטת והיא מבטלת לעיתים את הדרך והאמצעים שעזרו לממש זאת. ומנגד מביא רוברט פירסיג בספרו הנודע "זן ואומנות אחזקת האופנוע", דעה מורכבת יותר: "על הרים יש לטפס מתוך מאמץ קטן ככל האפשר, בלי התלהבות יתרה. האמת של טבעך העצמי היא הצריכה להכתיב לך את הקצב. אם אתה קצר רוח - הגבר את הקצב, אם אתה נעשה קצר נשימה - האט. יש להעפיל בהר מתוך איזון בין קוצר רוח לקוצר נשימה. אז, כאשר אינך מקדים לחשוב על דברים, פוסקים צעדיך מהיות אמצעי להשגת המטרה, וכל אחד מהם נעשה למאורע בפני עצמו. סלע זה יש לו קצוות מסוכנים, סלע זה אחוז בהר בצורה רופפת, מנקודה זו רואים פחות טוב את השלג אף כי הוא נמצא קרוב יותר אליו. ואלה דברים שתמיד יש להבחין בהם. חיים הנחיים רק למען איזושהי מטרה עתידה - הם חיים רדודים! צלעות הר הן המזינות את החיים ולא פסגתו. עליהן מתרחשות צמיחתן של דברים. אולם, כמובן, ללא הפסגה לא תוכלנה להתקיים צלעות ההר. הפסגה היא המגדירה את מהותן של הצלעות." רוברט פירסיג

נשאל: מה לדעתכם חשוב יותר, הפסגה או הצלעות? המטרה הנשגבת או

הדרך אליה?

נפתח בדיון קצר. הר־ציון היה איש של פסגות, פחות חשוב על מה דורכות רגליך בדרך לפסגה, העיקר שתגיע לשם. היכן זה פוגש כל אחת ואחד מכם? מי אתם? ניתן להגדיר שישנם אנשים של פסגות ואנשים של דרך. נראה שניתן גם לשלב בין הדברים, שילוב נכון בין הדרך למטרה יוצר איזון רצוי.

תחנה 4

התנגשות בין רגשות למחשבות

מיקום: אבן דרך בשליש הראשון של העלייה

"מה יהיה? מה לעשות? חששות ופחד התנגשו עם עקשנות ורצון, האחרונים ניצחו." נשב לרגע בשקט, נוריד דופק ונקשיב מעט לסביבה. אנו בלב ליבה של שמורת טבע נחל יששכר. מעבר למאמץ ולתוכן שאנו הולכים לאורו, ההימצאות כאן מאפשרת לחוות את השטח והטבע שסביבנו. הרציון היה חובב טבע ומחובר מאוד למצאי המגוון שיש במרחב, זאת אולי בניגוד לתדמיתו הקשוחה והגברית.

שתפו אותנו בדילמה או בלבטים, בהם התנגשו רגשות ומחשבות.

הציטוט למעלה ממחיש שלמאיר הרציון היו לבטים והתלבטויות, אך בסופו של דבר, יש החלטה להמשיך ולאורה פועלים. להיות גיבור אין פרושו חיים ללא לבטים, אלא עולם פנימי בו קיימות רגשות ודילמות המתנגשים לעיתים, אך לבסוף מחליטים ופועלים. זהו רגע מיוחד של התנגשות ערכים, נקודה שיש להתייחס אליה בתשומת לב. בהתנגשות ערכים ישנו מאבק פנימי המוכרע על ידי הערך הדומיננטי שהולך אתך לכל מקום. אכן הרציון מחליט כמעט תמיד לפעול, לנוע ולהתקדם.

"אני שותק. אני עייף כמו המציע עצמו. כל חלקיק שבי זועק - להפסיק, לחזור. ברור לי שאינני יכול יותר להמשיך, ברור לי שלא אצליח לבצע את המשימה. העניין כולו נעשה פתאום תפל וחסר טעם. מדוע דווקא בחברון? איזה הגיון יש בשליחת ארבעה אנשים למקומות כאלה? הכל נראה כל-כך מיותר ולא נחוץ, כל-כך טיפשי. אינני פוחד עכשיו, אני אדיש לכל - לאור היום השפוף מסביב, לשלג החורקני, לסכנות האורבות, לא אכפת לי בכלל אם תפתח כרגע איזו דלת מדלתות הבתים שאנחנו עוברים ביניהם ומישהו יצא מולנו. לא אכפת לי אם נצליח בכלל. ומדוע באמת לא לבצע בחלחול? ..."

"... נו, הר, ניגשים לחלחול שאל אחד מאנשי החוליה. ושוב העקשנות חסרת ההגיון, לא, אנחנו לא הולכים לשום חלחול, אנחנו מבצעים, מבצעים למרות כל הפיתויים, ההרגשות, המשברים, מבצעים - וחסל. בלי לברר לעצמנו ברגע זה למה ומדוע ואיך אנחנו עושים זאת. ושוב אנחנו צועדים קדימה." (ויהי מה, עמ' 239-238)

הציטוט הנ"ל מתוך הספר "ויהי מה" מתאר את הדילמה במבצע "כפפות משי". חוליה מיחידה 101 ביצעה פעולת תגמול על רצח שני חיילי צה"ל באזור בית גוברין. החוליה כללה את מאיר הרציון כמפקד, שמעון כהנר (קצ'ה), גיא כוכבא ואיתן בן טוב (הנבט). המשימה חייבה הליכה של 21 קילומטר לכל כיוון בלילה קר במיוחד והליכה בשלג בפסגות הגבוהות של הר חברון.

אחד ממאפייני יחידה 101 אותו הנחילה לצה"ל כולו: ביצוע משימה כערך עליון, בכל תנאי ובכל מצב, גם כשהמצב קשה ונראה בלתי הגיוני.

תחנה 5

"בן אדם עלה למעלה עלה"

ציטוט משיר של הרב קוק מיקום: אבן דרך בשליש העליון

הרב אברהם יצחק הכהן קוק (תרכ"ה - 1865 תרצ"ה 1935) מכונה גם הראי"ה, היה הרב הראשי האשכנזי הראשון בארץ ישראל, פוסק, מקובל והוגה דעות, נחשב לאחד מאבות הציונות הדתית.

נשאל: מה עושה כאן הציטוט הזה? נבקש מהמשתתפים להתייחס. אכן המושג "הכל בראש" שהיה שגור על שפתיו של הרציון, מתאר את המעבר בין היכולת שלנו ותחושת המסוגלות והכוח, לבין הרצון הגדול לעלות, להצליח, להתגבר, לבצע. יש פער מובנה בין התחושה שאיננו יכולים יותר, לבין היכולת להמשיך ולטפס. נקודה זו משמעותית מאוד בחייו של כל אדם. בכל אחד טמונים כוחות אדירים, אך עליו להביא אותם לידי ביטוי, אחרת אין להם משמעות בפועל. לא במקרה מוכר לנו המשפט: "להוציא מהכוח אל הפועל". כוח כשלעצמו ללא יישום וביטוי, הוא חסר משמעות ואינו משפיע במציאות.

המושג גבורה טומן בחובו את המילה "להתגבר" ופעמים רבות היכולת לגבור על התחושה שאיננו יכולים עוד ולהמשיך, היא התגלמות הגבורה האישית. ראה בדיון בתחנה הקודמת על ביצוע פעולת חברון.

תחנה 6

הפסגה היא החלום

מיקום: אבן דרך בראש המעלה

ננשום מעט, נביט לאחור בסיפוק על המעלה שאותו עלינו זה עתה ויכולנו לו. נתכנס שוב במעגל. האם נוכל לחזור ולחשוב מה חשוב יותר, הדרך או הפסגה? נקודת המבט שונה, אבל התובנות אינן תלויות בזווית הראיה אלא במודעות והבנה. האם הצלחנו להפוך את העלייה והדרך למשמעותית? או שמא הייתה זו רק דרך להשגת המטרה, ההגעה אל הפסגה?

נקודה למחשבה: גבורה היא גם קיום חיי שגרה ולא רק במעשים דרמטיים. בניית אחוזת שושנה על אף נכות פיזית קשה, מעידה על אופי, על דבקות בחלום, לא פחות מימי השירות הצבאי. את רוב חייו הבוגרים חי מאיר הרציון כאן באחוזת שושנה. אנו נוטים ליחס למעשים בעלי נראות ופרסום משקל רב, בעוד שהמציאות שזימנה להרציון קשיים לא מעטים בהקמת האחוזת, בצנעה, הרחק מאור הזרקורים, מעוררת השראה לא פחות משירותו הצבאי. המושג גבורה כקיום חיי שגרה נוכח קשיים וחוסר יציבות, מוכר לנו מתקופות שונות בהיסטוריה (תקופת השואה, הקמת המדינה, מלחמות בעורף ועוד) שבהן הדבקות בשגרה היא ביטוי לגבורה במלוא מובן המילה.

תחנה 7

הפסגה היא החלום

חיבור בין דורי

נעצור בחורשה השניה מראש המעלה - חוט היסטורי דק מקשר בין גיבורי התנך שפעלו כאן במרחב - גדעון, שאול, ודבורה לבין אורט וינגייט, ומאיר הר ציון עד ליימנו אנו ולשנה הקשה שתחילתה ב 7/10 והמשכה בגילויי גבורה רבים במבט דרומה נבחין בעיר בית שאן שעל חומותיה העתיקות נתלו גופותיהם של שאול ויהונתן בנו לאחר הקרב על הגלבוע. ועליהם קונן דוד - הצבי ישראל על במותיך חלל...

בעומדנו כאן נזכור ונזכיר את יהונתן דויטש ז"ל, בן העיר בית שאן, לוחם יחידת מגלן שנלחם כארי בקרבות ה 7/10 וחילץ תושבים רבים בעוטף מהתופת ונרצח על ידי בני עוולה בתאריך 11/8/24 בסמוך לצומת מחולה. בפתקים שנמצאו בנייד שלו רשם יהונתן בעקבות טיול במעלה הר ציון עם אחיו הצעיר - "יש מי ששורד את המסלול ויש מי שמנצח אותו, תהיה אתה מן המנצחים". שרשרת הגבורה לאורך הדורות תשתמש לנו ההולכים בדרך, השראה וכיוון להמשך המשמעותי ולתקומת העם והארץ האהובה שלנו. (הרחבה על יהונתן דויטש בנספח ו')

תחנה 8

נעגל-שיח: מהן החוזקות שלי?

במהלך ההליכה על הרמה

נבקש מהמשתתפים לציין אלו תכונות חיוביות הם מזהים בעצמם שהיו רוצים לשמר ומאילו תכונות היו מוכנים להיפרד? ראשית נציין את התכונות החיוביות ולציין את הנכונות להעיד מאלה תכונות נסכים להיפרד. ניתן להיעזר במעגל החוזקות של סליגמן (Seligman).

היכולת להעיד על עצמי ולהיות מוכן לעשות עבודה פנימית על התכונות שלי, מעידה על גבורה וכנות. אחת המטרות שלנו במערך זה, היא ליצור שיח וקשר, בין התכונות שבאות לביטוי באישיותו ודמותו של מאיר הר ציון, לבין התכונות וההתנהלות שלנו בחיי היום יום. לכאורה, הרציון הוא דמות כמעט מיתולוגית, בלתי מושגת ורחוקה מאתנו. אך לאורך כל המנסע שלנו, אנו רואים שלא בשמיים היא. גם להרציון היו לבטים, פחדים, התמודדות. יכולתנו להעיד על עצמנו, לאור הסיפור שלו, מורידה את השיח לגובה העיניים ומאפשרת לנו לעבור תהליך משמעותי ולא רק לחוות סיפור עוצמתי והיסטורי. מחקרים מראים שאישיות יכולה להשתנות לאור מודעות, עבודה פנימית, השפעת הסביבה ועוד. אין ספק שאישיותנו ותכונותינו, מתבססות על מטען שאתו הגענו לעולם. אך באותה נשימה ניתן להגיד שהאישיות יכלה להתפתח ולצמוח.

תחנה 9

תצפית נוף למזרח

אבן דרך אורד וינגייט - תצפית נוף למזרח

לפנינו תצפית מרהיבה על בקע הירדן. נוריד את התרמיל, ננשום עמוק ונהנה לרגע מהנוף. נבקש מהמשתתפים לבחור פרט או עצם בנוף שלפנינו. אחר כך נבקש מכל משתתף להוליך אותנו לפרט הנוף שבחר ולשתף מדוע בחר בו. דרך פרטי הנוף של המשתתפים, נכיר לכולם את הנוף שלפנינו. אנו ממש על סיפו של הבקע הסורי־אפריקני. שבר זה מעצב ומשפיע על כל סביבתו. נציין שדרכו חדרו לאזורנו צמחים מגוונים שמוצאם מהאזור הסודני, בעלי חיים מאפריקה שמצאו בעמק־השבר תנאים ומקורות מחייה וכמובן בני אדם שנדדו מאפריקה דרך השבר צפונה.

כאן גם עבר צינור הנפט מעירק לחיפה. בשנות ה־30 של המאה הקודמת, בזמן המרד הערבי (1936-39) חיבלו הערבים לא אחת בצינור. חלק מהמפגעים יצאו מהכפר כאוכב אל הווה הסמוך, לכן כאן התחילו פעולותיו של אורד וינגייט שזכה לכינוי "הידיד". היחידה שהקים וינגייט כונתה "פלגות הלילה המיוחדות". וינגייט היה אדם מאמין, נוצרי אדוק מכת אחוות פלימות שהאמינה בברית הישנה (התנ"ך). ככזה הגיע אלינו, ציטט פסוקים מהתנ"ך בכל

הזדמנות וחיקה את שיטות הלחימה של גדעון השופט במלחמתו במדיינים, דוגמא אישית, תחבולות, לוחמת לילה והפתעת האויב היו קווים מנחים בפיקודו על פלגות הלילה.

הרציון וחבריו ליחידה 101 הם המשך ישיר למורשת מפוארת של אנשי שטח ומפקדים מעולים. הכל מתנקז למרחב הזה ולמקום המיוחד הזה. בשנת 1962 (תשכ"ג), נקרא המעיין שעליו הסתמכו מאיר ורותי בהקמת האחזה בשם עין הידיד ע"ש אורד צ'ארלס וינגייט, במקום נערך טכס מרשים בהשתתפות אנשי הפלגות ובכירי צה"ל.

אופציה - לספר כאן על מסעו של הרציון לפטרה יחד עם רחל סבוראי. גוון נוסף המתאר את אופיו ותכונותיו של הרציון. הרוצים להרחיב מוזמנים לעיין בנספח ג' על הטיולים האסורים לפטרה.

תחנה 10

מהו האחוז הנוסף שלנו?

אחוזת הקבר של מאיר הרציון

מסענו כמעט מסתיים ליד קברו הצנוע של מאיר הרציון. אך רגע לפני הסיום, נשב ונביט על הקבר עצמו, המוקף אבנים מתחנות חייו של הרציון. נאזין לשיר שנכתב ברוח התקופה בה נבנתה החווה: "הבלדה על הר וכוכב הרוח".

קישור לשיר - סרוק את הברקוד.

מילים: יצחק קינן, לחן: דן פלד, ביצוע: משה ודן פלד.

לפתיחת הקישור לחץ על הברקוד

הבלדה על הר וכוכב הרוח
מילים: יצחק קינן

ג. הר דהר פרוח קל רגל ולא חת
רקד הוא עם המנות מאה ועוד אחת.
הר נדר לו נדר אם אשוב מקרב
שקיל אכבוש לעדר ותלם על כוכב.
פזמון: אל כוכב הרוח רוחות סוד לואטות
על כוכב הרוח שוקטות האגדות

ד. על משעול בעמק עם תרמיל על גב
שבע קרבות, פצוע, הר שב אל כוכב.
עושה בדידות של הר, ומאיר את לילותיו
ואלף אגדות נושבות שם בשדותיו.
פזמון: אל כוכב הרוח, רוחות סוד לואטות.
על כוכב הרוח, נחות האגדות.

א. אל הרי גלבוע גליל והגלעד
שח כוכב לרוח, הר אי שם נולד.
הר ועודו נער, ועם בלורית שער
מרחבי העמק קראו לו, נשטר.
פזמון: אל כוכב הרוח, רוחות סוד לואטות.
על כוכב הרוח, נושבות האגדות.

ב. הר אחר העדר, בית אלפא, עין חרוד
אל גליל כנרת למד שם אגדות.
ירדן נטע בו שקט והילוכי נהר,
תרמון רוח פסגות ועם בדידות של הר.
פזמון: אל כוכב הרוח, רוחות סוד לואטות.
על כוכב הרוח, רוקמות הן אגדות.

לאחר שנחשפנו לסיפורו של הר־ציון ולאחר שעסקנו בעצמנו בעוצמת הדברים, נשאל את המשתתפים: מהו האחוז הנוסף שיש בכל אחד מאתנו? (מאה אחוז ועוד אחד = 101) מה אני יכול לתרום לסביבה ולחברה בה אני חי, מעבר לקיום השגרתי שלי?
נחזור לשאלת הפתיחה: האם דמותו של מאיר הר־ציון רלוונטית לימינו? ואם כן, במה?

תחנה 10

סיום

חורשת ה־101

נקודת הסיום למסלול היינה חורשת ה־101. במקום ניטעו 101 עצים לכבודה של היחידה שבה לחם מאיר הר ציון. עד שיגדלו העצים והחורשה תעבור הסדרה לקליטת קהל, מומלץ לסיים את המסע בתחנה 9 אל מול קברו של מאיר הר־ציון.

בשעות האחרונות הלכנו בעקבות דמותו ופועלו של מאיר הר־ציון. אתגרנו את עצמנו במאמץ פיזי על־מנת לעמת אותנו עם יכולתנו ואולי לא פחות עם היכולת המנטלית שלנו להמשיך הלאה בכוח הרצון שלנו. הר־ציון הוא מגדלור וכפי שכתבנו בפתיחה, הוא היה יחיד ומיוחד בדורו ואף יותר מכך. דמותו מסמנת לנו את הדרך. גם כיום בחלוף יותר מ־70 שנה מאז הקמת המדינה, דברים רבים במציאות אינם מובנים מאליהם והם דורשים מאתנו מאמץ שהוא הרבה מעבר לשגרה וליומיום. במציאות חיינו, נראה לעיתים שדברים באים בקלות: המזון אותו אנו אוכלים, הטלפון הזמין בכל עת והיכולת להגיע במהירות ממקום למקום, כמו גם ההתקדמות המהירה בעבודה והרווח הכספי. אך לא תמיד כך הם הדברים באמת. הר־ציון האמין שדברים משמעותיים באים מתוך עבודה קשה והצטיינות, הדורשים מאמץ, התמדה ונחישות. כל אלו רלוונטיים מאוד גם כיום, לא פחות מאשר בעבר.

על יחידה 101 עיינו בנספח ב'.

תמצית קורות חייו של מאיר הר-ציון

ילדות ונעורים

מאיר נולד בכ"ז באב תרצ"ד, 8 באוגוסט 1934, בבית חולים לילודות 'גלעד' בתל אביב. בנם הבכור של אליהו הורביץ שנולד בעיירה קרמניץ שבאוקראינה, ושל שרה (מקודם גולדנברג) שנולדה בראשון-לציון.

המשפחה התגוררה בהרצליה. בשנת 1936 נולדה אחותו שושנה ובשנת 1938 עברה המשפחה למושב רשפון והייתה מבין מקימיו, שם גם נולדה אחותו הצעירה רחל.

שרה אימו, הייתה הגננת של המושב הצעיר ואליהו אביו היה בנאי וטייח. בנוסף על עבודתם השכירה, עסקו בחקלאות והקימו רפת ובה שש פרות, לול תרנגולות וגינת ירק ומספוא. כבר אז התבלט מאיר באהבתו לטבע ולטיולים שנעשו

בעיקר במסגרת בית-הספר. יכולת הכתיבה שלו התבטאה בחיבורים שנכתבו במסגרת בית הספר היסודי והשתמרו במחברת ייעודית.

בשנת 1947 התפרקה המשפחה. מאיר ואביו עברו לקיבוץ עין-חרוד ושרה עם שתי בנותיה עברו לקיבוץ בית אלפא, מקום מגוריו של אחיה מוסה גולדנברג. בעין-חרוד למד מאיר בבית הספר המשותף לעין-חרוד ותל-יוסף והיה תלמיד בעל יכולות גבוהות שבאו לידי ביטוי במקצועות שעניינו אותו.

במקביל השביע את סקרנותו בטיולים בסביבה הקרובה, לגלבע, לגבעת קומי ולעמק בית שאן. ככל שגדל והתבגר, כך גם התרבו והתארכו טיוליו והתפשטו לכל רחבי המדינה הצעירה. בעין חרוד נבנתה ע"י מאיר וחבריו ה"אחוזה", מעין פינת-חי בה היה מגוון של

בעלי חיים שנאספו על ידם בסביבה. תחביב איסוף בעלי-החיים גרם למאיר וחבריו לבצע עשרות טיולים וסיורים לאיתור קינים, מאורות ומקומות מסתור של אותם בעלי חיים.

מסע האלף למצדה שנערך בשנת 1950 כשמאיר היה בן 16, חשף בפניו מרחבים חדשים ואזורים נוספים לטייל בהם. כך הרחיב מאיר את תחום טיוליו לדרום הארץ, לנגב, למדבר יהודה ואף להרי אילת.

בשנת 1951 במהלך טיול בנחל עמוד עם שושנה אחותו, הר כנען והירדן ההררי, נתפסו ע"י רועים סוריים חמושים בסמוך לשפך הירדן לכינרת והועברו לכלא בדמשק. לאחר כחודש הוחזרו בתיווך ועדת שביתת הנשק ישראל - סוריה.

השרות הצבאי

ביולי 1952 בהגיעו לגיל 18, התגייס מאיר לקורס מכי"ם של הנח"ל ובסיומו נשאר להדרכה בבסיס הנח"ל בבית דרס (כיום ליד באר טוביה).

בהמשך עבר קורס סיירים של הנח"ל ובסיומו המשיך כמדריך בקורס.

בתקופת שירותו בנח"ל אגרת את עצמו בשני טיולים לממלכת ירדן. הטיול הראשון מרמת רחל לעין־גדי עם אורי אופנהיימר מעין־חרוד והטיול השני עם רחל סבוראי אף היא מעין־חרוד, לפטרה שבהרי אדום.

באוגוסט 1953 עם הקמת יחידה 101 נקרא לשרת בה עקב יכולות הסיירות הבולטות שלו ואופיו המיוחד. ביחידה שירת עד למיזוגה עם גדוד 890 של הצנחנים בינואר 1954. במהלך השרות השתתף במספר רב של סיורים ופעולות, מרביתם מעבר לגבולות המדינה. הבולטים והמורכבים שבניהם היו המארב ליד ברכות שלמה ופעולת חברון ("כפפות משי").

בגדוד 890 שימש כמפקד מחלקת הסיור הגדודית, מחלקה שעסקה בעיקר בסיורים מעבר לגבול, באיסוף מידע מודיעיני על יעדי האויב. בתקופה זו לקח חלק מרכזי בביצוע מבצע "צרצר", פעולה שמהותה הטמנת מתקן ציטוט לקווי הטלפון העוברים בין המוצבים הסוריים. בהמשך נתגלתה החוליה שהלכה לתחזק את המתקן, נשבתה ואחד מלוחמיה, אורי אילן, התאבד בכלא הסורי.

ביוני 1954 קיבל דרגת סגן משנה מהרמטכ"ל משה דיין, מבלי שעבר קורס קצינים.

"בעיני, הר־ציון הוא החייל הטוב ביותר שקם לצה"ל. יתכן שגם לולא נפצע לא היה מגיע לדרגת פיקוד גבוהה. כוחו לא היה במתן הוראות לאחרים, אלא בהבנת המתרחש בשדה הקרב, בידיעת המעשה הנכון ובכושרו האישי המופלא בתור לוחם. בימים שהייתי בתפקיד, הוא היחיד שקיבל דרגת קצונה בלי שיעבור את בית הספר לקצינים. לא היה לו מה ללמוד

שם, לו נשלח לקורס זה. היה צריך להורות לאחרים ולא לשמוע תורה מפיהם". (משה דיין, אבני דרך עמוד 114)

בשלהי 1954 נרצחה אחותו האהובה שושנה כאשר טיילה עם חברה עודד וגמייסטר במדבר יהודה. בעקבות הרצח, השתחרר מאיר מהצבא ויצא ביחד עם חברים לבצע פעולת גמול/

נקם באותו שבט ממנו יצאו הרוצחים, פעולה שמפקדיו ניסו להניאו מלבצעה. בשובם מהפעולה, נעצרו חלק מהמבצעים. בסופו של דבר ובסיוע עו"ד שמואל תמיר, שוחררו הארבעה בטענה שאי אפשר להעמידם לדין על עברה שנעשתה מחוץ לגבולות המדינה.

מאיר השתחרר מהמעצר וחזר לעיני־חרוד לעבודה בדיר כרועה צאן.

בספטמבר 1955 נפגש הר־ציון עם הרמטכ"ל משה דיין בביתו שבנהלל. בפגישה סיכמו השניים שמאיר יחזור לשירות כמפקד פלוגה א' של גדוד 890.

מאיר ארגן מחדש את הפלוגה והפך אותה לסיירת של חטיבת הצנחנים שהוקמה במהלך 1956. בתפקידו כמפקד הפלוגה, השתתף בפעולות רבות ביניהן פשיטה על משטרת כונתילה (מבצע "אגד"), פעולת הסבחה (מבצע "הר געש") ופעולת כינרת (מבצע "עלי זית") בה הצטיין וקיבל צל"ש שהומר מאוחר יותר לעיטור העוז.

בליל 11-12/9/1956 השתתף בפעולת א־ראווה (מבצע "יהונתן"). בפעולה זו נפצע באורח אנוש בהסתערות על מבנה המשטרה הירדני בדרום הר חברון. פעולתו הנועזת של הרופא הגדודי משה אגמון (מוריס אנקלביץ) הצילה את חייו. אגמון ביצע במאיר ניתוח טראכאסטומיה (פיום קנה) חיתוך קנה הנשימה, החדרת צינורית פלסטיק ופתיחת נתיב אוויר. על פעולה זו קיבל ד"ר משה אגמון את עיטור העוז. מאיר הובהל לשלוחת בית החולים הדסה בבאר־שבע ואחר כך הועבר לשיקום בבית החולים תל־השומר.

שיקום

הפציעה הייתה אנושה ותהליך השיקום היה ארוך וקשה. מאיר סבל משיתוק בחלק השמאלי של גופו ומחוסר תחושה בחלקו הימני, גם מיתרי הקול נפגעו. למרות זאת חיפש משמעות לחייו החדשים ומשמעות זו הגיע בדמות רס"ן אברהם ארנן שהגיע לבקרו במחצית שנת 1957. ארנן ביקש לגייס את הר־ציון להקמת יחידה חדשה שהתבקש להקים בצה"ל, סיירת מטכ"ל.

הרציון התגייס כאזרח עובד צה"ל להקמת "היחידה", הוא יעץ לארנן בתחומים שונים: טיב האימונים, פרופיל המתגייסים וההכשרות השונות. הוא גם אימן בפועל את הצוותים הראשונים של היחידה.

הקמת אחוזת שושנה

לאחר כשנה וחצי, כשהבין הרציון שלוחם בפועל הוא לא יוכל להיות עקב נכותו ומגבלותיו הפיזיות, ביקש לאתגר את עצמו בהגשמת חלום ישן, הקמת חווה חקלאית. מרגע זה הופנו כל מרצו ומשאביו לטובת חלום האחוזה.

בפברואר 1959 נישאו מאיר ורותי, לבית אברמסון, בטקס צנוע ברבנות בתל אביב וחבריו ערכו לו מסיבה גדולה בבסיס הצנחנים תל-נוף. באוגוסט אותה שנה הצליחו מאיר ורותי להשיג את האישורים הדרושים להקמת החווה בכוכב-הירדן. הם החליטו לקרוא לה "אחוזת שושנה" ע"ש האחוזה בעין-חרוד ושושנה אחותו שנרצחה במדבר יהודה.

הקשיים בהקמת האחוזה במקום מבודד ללא כביש גישה, ללא חשמל ומים, לא אחרו לבוא. הם רכשו והקימו שני צריפי עץ צנועים והחלו לפתח את המשק. עדר בקר ירוד נרכש בכספי הלוואה מאליעזר גלמן מצור-שלום (ליד עין אפק) והובל רגלית לכוכב-הירדן. המעיין בסמוך לאחוזה לא הספיק כדי להשקות את העדר ומאיר נאלץ ללכת בכל יום למעיין שנמצא בחורבות הכפר בירה הסמוך.

עקב תקלה במקרר הפועל על נפט, נשרפו הצריפים כליל לאחר כשנה בלבד. שגית הבת הבכורה שנולדה בינתיים, הוצאה מהצריף ברגע האחרון וכמוה גם ארון עם מספר חפצים אישיים, ביניהם היומנים שכתב הרציון בנעוריו ובזמן שירותו הצבאי.

בני המשפחה נותרו ללא קורת גג. הם התאכסנו באופן זמני בצריף עץ רעוע ששימש את חקלאי קיבוץ גשר בבואם לעבד את אדמתם שהייתה בסמוך. אך היה צריך למצוא פתרון כי החורף עמד בפתח. בעזרת חברת עמידר, סוכם על בניית בית של ממש באחוזה שושנה. בינתיים רכש מאיר בלוקים ובנה מעין מחסן בן חדר אחד, בו התגוררה המשפחה עד להשלמת בניית הבית.

חבריו של מאיר מהשרות הצבאי סייעו ועזרו בכל תחום שיכלו. משה דיין שהיה כבר שר החקלאות קידם תכנית להנחת צינור מים לאחוזה, אברהם ארנן שלח מידי פעם את חיילי היחידה לעבודות גידור והקמת מכלאות הבקר, רחבעם זאבי "גנדי" סייע ברכישת ציוד לשימוש החווה ואהרון אשל "ארול" הגיע לעזור להרציון בעבודות שונות. כמוהם חברים נוספים הגיעו ועזרו ככל יכולתם.

עדר הבקר התפתח עם השנים, הר־ציון למד בעיקר מהניסיון את רזי המקצוע והצליח להגיע להישגים מרשימים המעידים על איכות העדר והמקצועיות שנבנתה עם השנים. בשנת תש"ן (1989-90) קיבל מאיר מארגון מגדלי הבקר לבשר, את פרס העדר המצטיין: "על ניהול מצטיין של עדר בקר לבשר במרעה, על שיעור ולדות גמולים ומשקלי גמילה מהגבוהים בענף ועל רישום לדוגמא של נתוני הייצור בעדר מאז הקמתו".

פעילות נוספת

במלחמת ששת הימים הצטרף הר־ציון לחברו מיכה בן ארי (קפוסטה) שפיקד על הסיירת של חטיבה 80. הר־ציון ישב אתו בג'יפ, הן בלחימה לשחרור ירושלים והן במעבר של הסיירת לרמת הגולן, לקראת סוף המלחמה. גם במלחמת יום־הכיפורים הוא לא ישב בביתו. הוא לקח את טנדר הויליס ששימש אותו בטיפול בעדר הבקר ונסע לסייע בלחימה ברמת הגולן, בעיקר בהובלת אספקה ופינוי פצועים משדה הקרב. לאחר מכן נסע גם לגזרת סיני.

הר־ציון היה אדם מעורב בנעשה במדינה. בשל פציעתו הוא התקשה להתבטא, דיבורו היה צרוד ולעיתים לא ברור, אך הוא דאג להביע את דעתו בכל הנושאים הקשורים בארץ ישראל, בעיקר בנושאי התיישבות. כך הגיע לחזק את המתיישבים הראשונים בשומרון, בסבסטיה, בעלייה לנבי סאלח (נווה צוף) ובעלייה לאלון מורה. מאוחר יותר התנגד נחרצות להסכם השלום עם מצרים ולנסיגה מסיני שהייתה כרוכה בו. הוא התנגד להסכמי אוסלו ולתכנית ההתנתקות.

מאיר הר־ציון נפטר בביתו באחוזת שושנה ביום שישי י"ב באדר תשע"ד 14 במרס 2014. הוא הניח אחריו את הרעיה רותי והילדים שגית, סלע, משה, אילה ו13 נכדים. להלווייתו שהתקיימה יומיים לאחר מכן, הגיעו כל ראשי המדינה בהם הנשיא שמעון פרס, ראש הממשלה בנימין נתניהו, שר הבטחון משה (בוגי) יעלון, הרמטכ"ל רא"ל בני גנץ ושורה ארוכה של שרים, חברי כנסת, אישי ציבור וחברים מכל תקופות חייו. הוא נקבר בבית העלמין באחוזת שושנה. העמותה שהוקמה להנצחת פועלו ומורשתו, פעילה בהנחלת סיפור חייו המיוחד לדורות הבאים.

נספח ב'

יחידה 10

אוגוסט - 1953 ינואר 1954

יחידת קומנדו שהוקמה באוגוסט 1953 בעקבות כישלונות חוזרים ונשנים של יחידות צה"ל למנוע חדירת מסתננים וכוחות סדירים של מדינות ערב. היחידה פעלה באופן עצמאי חמישה חודשים בלבד ובינואר 1954 מוזגה עם גדוד 890 של הצנחנים ומפקדה אריאל שרון מונה למפקד הגדוד. היחידה הוקמה על אף התנגדותו של ראש אג"ם באותה עת, אלוף משה דיין. היוזם ומקים היחידה היה מפקד חטיבה 16 הירושלמית, אלוף-משנה מישאל שחם, שהיה מקורב לדוד בן-גוריון. הרמטכ"ל באותה תקופה היה מרדכי מקלף.

כמפקדה מונה רס"ן אריאל שרון, שפיקד על סיירת גולני והוצב בחטיבת ירושלים כמפקד גדוד מילואים. שרון נקרא להקמה מלימודי היסטוריה באוניברסיטה העברית. כבר אז נודע שרון כמפקד נועז ובלתי שגירתי. שחם הכיר את שרון מתפקידו כמפקד סיירת גולני. סגנו בפיקוד על היחידה ושותפו להקמת היחידה, היה שלמה באום, איש מושב כפר יחזקאל.

יש סברה ששמה של היחידה ניתן לה על שם יחידת גרילה שהקים הקצין הבריטי אורד צ'ארלס וינגייט באתיופיה ובאריתריאה. היחידה שגייסה את לוחמיה בשיטת "חבר מביא חבר", רובם מההתיישבות העובדת, מנתה בשיא פעילותה כ-65 לוחמים ואנשי מנהלה.

היחידה ביצעה מספר רב של סיורים מעבר לגבול ופעולות רבות של פשיטות ומארבים, רובן כנגד מטרות אזרחיות. מן הגדולות שבפעולות הייתה הפשיטה על מחנה הפליטים אל-בורייג' שברצועת עזה. פעולה אחרת הייתה הפשיטה בחברון במבצע "כפפות משי". 21 בדצמבר 1953, בליל שלג קר ורטוב, הוביל מאיר הר-ציון כוח קטן בפשיטה רגלית, מרחק של ארבעים ושניים קילומטרים הלוך ושוב בציר הררי, ללב העיר חברון, כדי להשמיד בית של מחבל מבוקש. פשיטה זו נחשבת לאחת הקשות והמסובכות בתולדות צה"ל. על חלקה במבצע "שושנה" (פעולת קיביה) ספגו לוחמי היחידה ומפקדה ביקורת קשה.

עם מינוי משה דיין לרמטכ"ל בדצמבר 1953 החליט דיין למזג את היחידה עם גדוד 890 של הצנחנים. חזונו של דיין היה לשפר את רמת ביצוע הפעולות בכלל יחידות הצבא והסטנדרטים שהוצבו ביחידה 101 שימשו בסיס לכך.

מאפייני הפעולות של יחידה 101

פיתוח יכולת לחימה בלילה ובשטחים בנויים: לוחמי היחידה הוכשרו לנוע, להפתיע ולהילחם בעיקר בשעות הלילה. הם אומנו לנהל קרב בשטחים בנויים המוגנים ע"י גדרות ותעלות או ע"י זקיפים ואנשי המשמר הלאומי הירדני. שמירה על כושר גופני וסיבולת גבוהה: כושר גופני

גבוה הושג במסעות ליליים רבים בשטחים הרריים. כתוצאה ממסעות אלה, גדלה סיבולת הלוחמים ויכולתם לבצע פעילות קשה לאורך זמן ממושך.

ידע מוגבר בניווט לילי והתמצאות מעבר לגבול: לוחמי היחידה התמצאו היטב בקריאת מפות טופוגרפיות, תצלומי אוויר ושיטות בניווט לילי מדויק תוך כדי תנועה.

חדירות ארוכות טווח (לעיתים יותר מ-40 ק"מ): הכושר הגופני והידע בניווט אפשרו ללוחמים לבצע בהצלחה סיורים וחדירות עומק ארוכות טווח, מעבר לגבול.

לחימה בחוליות קטנות מוסוות בלבוש אזרחי: יחידה 101 פעלה בחוליות קטנות של לוחמים בודדים, דבר שאפשר תנועה מהירה ליעדים, יצירת הפתעה וחמיקה מהירה בחזרה לשטחינו. מאידך יצרה שיטת הלחימה קושי בפינוי נפגעים וחשפה את הלוחמים לאש מכוח עדיף. פעולות החוליה בוצעו למרות המגבלות בסיוע. לחוליה לא הייתה אפשרות חילוץ מהשטח (לא היו מסוקים), לחוליה לא היה ציוד קשר קל-משקל לטווח מעל 10 ק"מ ולא היה לה סיוע רפואי של רופא או חובש.

הפקת לקחים אמינה ומהירה ויישומם בהמשך: חומר מודיעיני שנאסף בסיורים, יושם בעת ביצוע פעולות מבצעיות. לקחים שהופקו מביצוע הפעולות, יושמו בפעולות הבאות.

הסיבות העיקריות להצלחת הפעילות המבצעית של יחידה 101

דמותו ואופיו של מפקד היחידה: אריק שרון שידר עוצמה, סמכות ומנהיגות שלא ניתן לערער עליה. התדריכים והפקודות היו ברורים, החלטיים וניתנו בביטחון רב. שרון ידע להפעיל ולהניע, להלהיב ולהעניק סמכות לפקודיו.

קביעת סטנדרטים קשיחים לביצוע: משימה שהוטלה חייבת הייתה להתבצע באופן מושלם. זכות הקיום ביחידה ניתנה רק למי שמסוגל לבצע.

איכות הלוחמים וכוח אדם מסייע: ליחידה התקבלו בחורים שהיה בהם שילוב תכונות של יושר, צניעות, כושר גופני, אומץ לב, אהבת מולדת ונכונות להקריב. כמו כן הצטיינה היחידה בגיבוש הלוחמים וגאווה יחידה.

הערכים והתרומה לצה"ל

הערכים המובילים ביחידה היו:

דבקות במטרה.

אחוות לוחמים.

העזה וביצוע מושלם של המשימות, תחקור, לימוד והפקת לקחים.

מאפיינים וערכים אלו תרמו לעיצוב צה"ל מחדש והכנתו לאתגרים הבאים.

יצחק שלו / שיר לאנשי לילה

בְּלִילָה בְּלִילָה תְּחִלְקוּ בִּינֹת לְבָכָאִים,	הַבָּא טָרַם שֶׁחַר לְנוֹה יַעֲקֹב בְּיַלֵּל
עַל אֲבְנֵי הַנְּחָלִים,	הַצְּבֹעִים,
לְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל עַל כְּפֹת גּוֹמֵי קַל, חֲרִישֵׁי,	הַמְּבִיט וְחוֹרֵק; בְּגִנֵּי עֶטְרוֹת
מְהַסֵּה שְׁעָלִים.	סוּבְּבִים הָרוּעִים...
קַר בְּלִיל בְּמְרוֹמֵי הַר חֲבָרוֹן,	וְרַק אֶלֶף הַבְּכִי בְּלִבְכֶם לַעֲזָבָה טָרַם שֶׁמֶשׁ
אֶךְ זָקִיף הָאוֹיֵב לֹא מִקֵּר תִּנְקַשְׁנָה שְׁנֵיו,	לְקוֹץ וְלִזֵּר,
כִּי מִכֶּם.	לְחַלֵּף אֶפְקִיָּה בְּקֶשֶׁת־קַלְעִים זְהֵרוּרִית
אַתֶּם סִיטוֹן וְאִימַת בַּעוֹתוֹ	כְּחֻלְיָ הַמְזֹר
הָעֶרֶב וְהַשָּׁכֶם.	וְלִשְׁקַע בַּיָּם עֶרְפֶּל...
הוּי אַתֶּם, הַיְהוּדִים הַיְחִידִים הַבָּאִים כְּפֶר עֶצִיּוֹן	בְּלִילָה בְּלִילָה תִּשְׁוֹבוּ כְּשׁוֹב אוֹהֲבִים
(שֶׁם הָיָה מְקוֹמוֹ...)	מֵאַהֲב,
יְחִידִים הָרוֹאִים לַעֲת זוֹ אֶת מִצְבַּת רַחֵל	אֲשֶׁר סוּד בְּלִבָּם וְדוֹפֵק בְּגִבָּם
וּבְרֻכּוֹת שְׁלֵמָה.	אוֹר הַיּוֹם הַצֹּהֵב...
אֵין אִישׁ זוֹלְתְּכֶם בְּאַרְצֵי	

נספח ג'

ההולכים לפטרה

סיפור הטיול לפטרה של מאיר הר ציון ורחל סבוראי, הינו סיפור יוצא דופן בתולדות הטיילות של מדינת ישראל הצעירה ובכלל. נועזותו והשלכותיו יהוו בסיס לספרים ומאמרים עוד שנים רבות.

העיר הנבטית פטרה שבעבר הירדן הייתה חלום עבור מטיילים רבים. התיאורים בספרו של יוסף ברסלבסקי "הידעת את הארץ" ו"במדריך ארץ ישראל" של זאב וילנאי, הציתו את הדמיון בקרב הנוער שחיפש אתגרים חדשים ויעדים בלתי שגרתיים לטיול.

מעבר לאתגר הייתה זו דרך "לכבוש" את הארץ, לדעת, להכיר, להיות בכל מקום ובכל פינה, בוודאי בארצנו אנו שזה אתה קיבלנו בה את עצמאותנו. רעיון ההליכה לפטרה קדם עור וגידים כשהתברר לרחל סבוראי, פלמ"חניקית ובת קיבוץ עין-חרוד, שמאיר וחברו אורי אופנהיימר עשו טיול "משוגע" מרמת רחל דרך השטח בשליטת ירדן לעין-גדי.

היא פנתה למאיר בהיותו בחופשה משירותו בנח"ל והציעה לו ללכת איתה לפטרה. הרעיון יצא לפועל מהר מהצפוי וכבר בחופשתו הבאה מהצבא כעבור שבועיים בלבד, נסעו השניים בטרמפים לבאר-מנחה שבערבה ומשם הלכו ברגל לפטרה. הם תכננו שהייה של שני לילות ויום אחד. בפועל ארך הטיול ארבעה לילות ושלושה ימים (2-5/1953).

במהלך הדרך טעו מספר פעמים והצליחו להגיע לפטרה בבוקר היום השני. הם חיכו לערוב היום ואז טיילו ברחובות העיר כשלוש שעות, ביקרו בחז'נת פרעון (אוצר פרעה) המפורסמת ואף העזו ורצו בסיק לכוון הכפר וואדי-מוסא כמה מאות מטרים וחזרו על עקבותיהם.

מסלול החזרה היה מצפון לעיר, שם נתקלו במצוק בלתי עביר ושקלו מה לעשות. ההליכה בלילה הייתה בלתי אפשרית. מאיר הציע לחכות לאור היום והלך לישון. "לבוקר בינה" אמר.

ואכן באור היום הצליחו לנתב דרכם לתחתית הוואדי ומשם לערבה וחזרה לשטחינו. (פירוט נוסף ניתן לקרוא בספר "ויהי מה" עמודים 186-194 או ב"פרקי יומן" עמוד 161).

בעקבות הצלחת הטיול, נערכה חבורת טיילים מנוסה לטיול דומה. הם קיבלו הדרכה מרחל סבוראי (רחל לא סלחה לעצמה על כך עד יומה האחרון), ובערב ה-27/8/1953 (ט"ז באלול תשי"ג) יצאו חמישה מבאר-מנחה שבערבה לכיוון פטרה: אריק מגר, מרים מונדרר, איתן מינץ, יעקוב קלק וגילה בן עקיבא. לאחר מספר קילומטרים של הליכה בערבה, ככל הנראה הוכש איתן מינץ ע"י נחש. חבריו הובילו אותו למשטרת ביר מדכור הסמוכה לבקש עזרה. אחד השומרים פתח באש והרג את כל החמישה. ישנו דיווח שהחייל שירה נשפט ונכלא ע"י השלטונות הירדנים.

האסון זעזע את היישוב במדינה הקטנה. חמשת ההולכים היו טיילים מנוסים, פלמ"חניקים מעלית הנוער. התנהגות הירדנים הייתה מפתיעה ובלתי סבירה. עד מקרה זה מטיילים שחצו את הגבול ונתפסו, נחקרו ושחררו חזרה לאחר מספר ימים.

התבלטותו של מאיר הרציון ביחידה 101 שהוקמה ממש עם התרחשות האסון, חיזקה את המיתוס סביבו. חזרתו בחיים מהמקום שטובי הסיירים לא חזרו ממנו, הפכה את פטרה למיתוס של חלום בלתי מושג ואת הרציון לגיבור.

ההליכה לפטרה נעצרה למספר שנים ורק באפריל 1956 חודשה, כשניסו שני חייליו של הרציון, דרור לוי ודימטרי ברמן לחקות את מפקדם ולהגיע לפטרה. הם הגיעו לפטרה ואף צילמו מספר תמונות ותיעדו את מסעם. בדרך חזרה נתקלו בכוח ירדני, התפתח קרב, דרור נהרג במקום, דימטרי הפצוע הצליח למלט את עצמו לשטח ישראל כשהוא פצוע בידו וברגלו. "רציתי להיות כמו מאיר הרציון" אמר בראיון לאחר שנים.

לאחר כשנה במרץ 1957 שוב ניסו ארבעה חיילים להגיע לפטרה. הם נהרגו ככל הנראה בדרכם אל היעד. רם פרגאי מהצנחנים, קלמן שלף ומנחם בן דוד מהנח"ל ודן גלעד מקיבוץ מזרע, לשעבר מיחידה 101.

בנובמבר אותה שנה, ניסו שני חיילים נוספים להגיע לפטרה. השניים, עמירם שי ומרדכי טובי נהרגו מיד עם חצייתם את הגבול לירדן.

אתגר ההליכה לפטרה גבה 13 קורבנות, רק שלושה חזרו בחיים. חיים חפר כתב שיר המיטיב לתאר את החלום ושברו. שירו של חפר נאסר לשידור כדי לא לעודד הרפתקנים נוספים.

הסלע האדום

מילים: חיים חפר לחן: יוחנן זראי

מעבר להרים ולמדבר, אומרות האגדות, ישנו מקום, שאיש ממנו חי עוד לא חזר, והוא נקרא הסלע האדום. הו, הסלע - האדום - האדום.	היה מראה הסלע האדום הו, הסלע האדום - האדום. בוואדי, עת חנו בין אבנים, אמר אחד, כמו מוכה חלום: רואה אני - פניה לבנים.	מטח היריות היה קצר. גנח אחד: נפצעתי - וידום. ענו רעיו בפה מלא עפר: הגענו אל הסלע האדום. הו, הסלע האדום - האדום. מעבר להרים ולמדבר, אומרות האגדות, ישנו מקום, שאיש ממנו חי עוד לא חזר, והוא נקרא: הסלע האדום. הו, הסלע האדום - האדום.
שלשה יצאו לדרך עם שקיעה, מנגד להטו הרי אדום, חלום ישן, מפה ומימיה, לקחו הם אל הסלע האדום. הו, הסלע האדום - האדום.	ענו רעיו: הסלע האדום. הו, הסלע האדום - האדום. גלגל השמש על ראשם הלם והם נושמים אבק מדבר וחם ולפתע - כמו קפא בהם דמם - ראו הם את הסלע האדום. הו, הסלע האדום - האדום.	ראשון הלך גשש, מרים פניו, מביט בכוכבים שבמרום, אך המראה אשר ראו עיניו

קישור לביצוע השיר הסלע האדום בביצוע אריק לביא, סרוק את הברקוד.

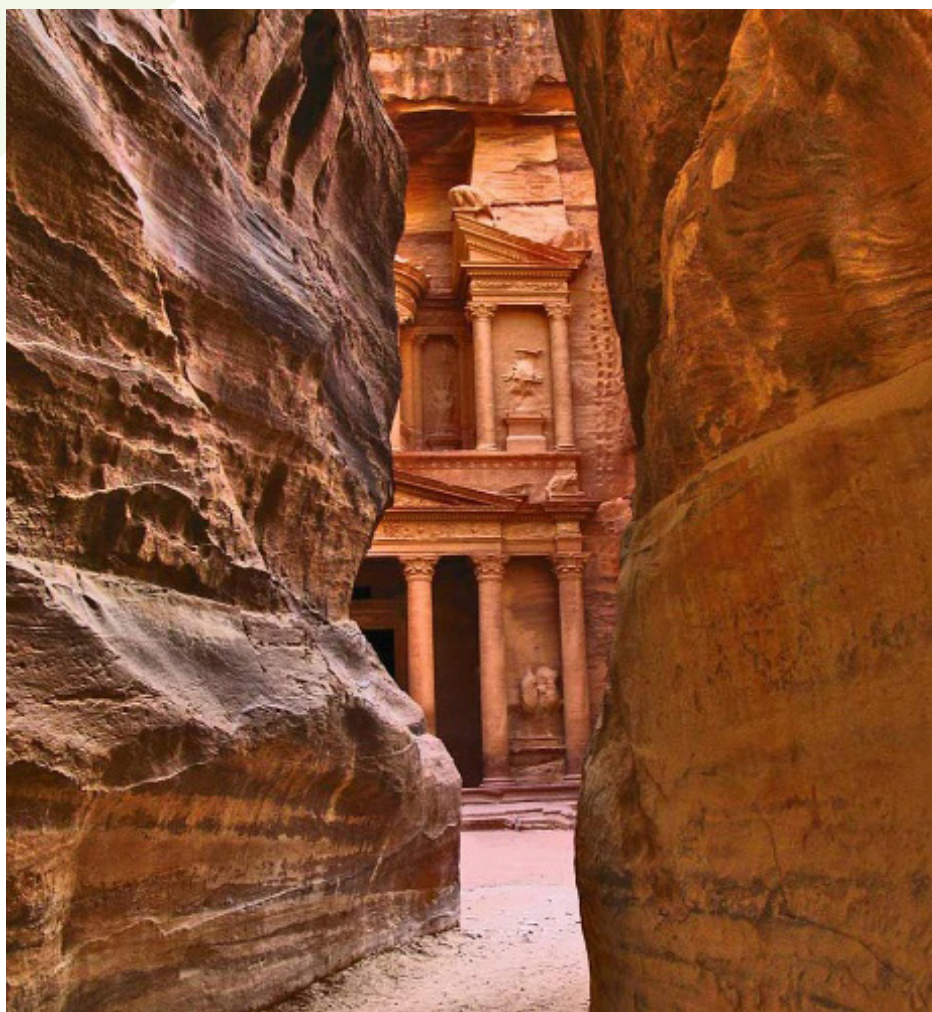

בשנת 1959 הגיע לפטרה ישראלי נוסף - שמעון "כושי" רימון מסיירת הצנחנים, אך לא בדרך של קודמיו. הוא גנב רכב או"ם ובלוויית צעיר אמריקאי נכנס לממלכת ירדן, כנהגו של איש-או"ם. "כושי" שהתגייס לאחר תקופת-הזוהר של פעולות התגמול, לא יכול היה לבטא את אישיותו יוצאת-הדופן במסגרת הצבא.

בטיול לפטרה ובמסע הנועז שערך לנחל ארנון, באה לידי ביטוי התעוזה העולה על המקובל. בשנת 1960 נתפס ליד באר מנוחה משה קראוס חברו של דרור לוי ז"ל בדרכו לפטרה. הוא נחקר, הוחזר לישראל והועמד לדין.

ידוע על עוד מספר קבוצות של בודדים שניסו להגיע לפטרה בשנות ה-90, ערב החתימה על הסכם השלום עם ירדן בשנת 1994.

עם החתימה על הסכמי השלום, הפכה פטרה ליעד מועדף ע"י ישראלים רבים ששבו לעיר האסורה וסיפרו את סיפורם המיוחד של ההולכים בשנות החמישים.

אחוזה שושנה

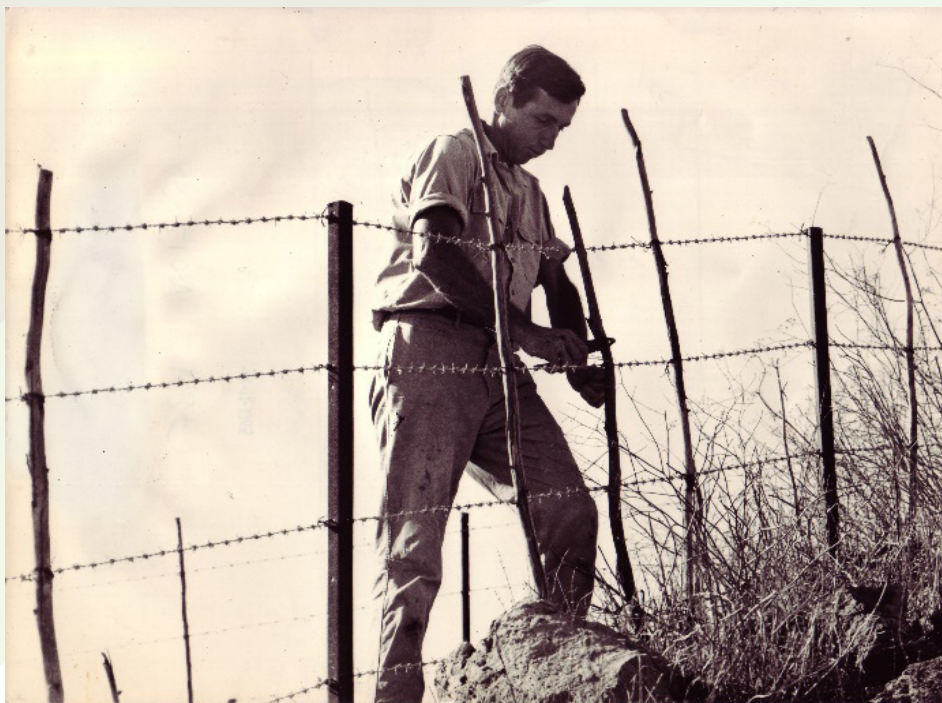
חוזה חקלאית לגידול בקר לבשר, הוקמה באוגוסט 1959 ע"י מאיר ורותי הרציון. החוזה נמצאת כ 1 ק"מ מדרום לגן הלאומי כוכב־הירדן, בסמוך לסיום ההליכה במעלה אתגר הרציון.

האחוזה נקראת על שם שושנה, אחותו של מאיר שנרצחה בדצמבר 1954 במדבר יהודה ועל שם "האחוזה", מעין פינת־חי שהקימו מאיר וחבריו בשנות הנעורים בקיבוץ עין־חרוד.

המטרה בהקמת האחוזה הייתה הכנסת משמעות נוספת לחייו של מאיר ועמידה באתגר משמעותי, לאחר פציעתו האנושה שלוש שנים קודם. מאיר היה נכה 79%. חלקו השמאלי של גופו היה משותק ואילו בידו הימנית לא הייתה לו תחושה. גם מיתרי הקול נפגעו ויכולת הדיבור שלו הייתה מוגבלת. עם מגבלות אלו החליטו מאיר ורותי להקים חוזה חקלאית במקום מבודד ומנותק, כאשר רוב מטלות הבית נפלו על רותי ומאיר נשא במטלות אחזקת העדר.

העדר נרכש בתחילת 1960 מאליעזר גלמן מצור־שלום, כ־70 ראש בגילים שונים. לאחר מסע רגלי בן שלושה ימים, הגיעו עם העדר לאחוזה שושנה. לצורך אחזקת העדר, נשכר רועה מהכפר איכסל בשם אחמד חבשי שהגיע עם אשתו ואמנה ושניהם סייעו ברעיית העדר לפני שנבנו גדרות התיל.

בשנים הראשונות התמודדו מאיר ורותי עם קשיים רבים. עד תחילת שנות ה-70 לא הייתה לאזור דרך סלולה. בחורף דרך העפר הופכת בוצית ובלתי עבירה לרכב, דבר שגרם לזוג הצעיר להיות נצורים בחווה, ללא יכולת יציאה לישובים הסמוכים. בשנים הראשונות שכרו צריף במושב רמת-צבי על מנת שהילדים שגית וסלע יוכלו להגיע לבית-הספר. רק לאחר עלייה של קומנדקר צבאי על מוקש, בו נהרג יוסף שהין ז"ל (האנדרטה קיימת בשטח כ-3 ק"מ מערבית לגן הלאומי, בדרך למושב מולדת), סלל פיקוד הצפון את הדרך למולדת ושם קץ למצור החורפי על האחוזה.

שני הצריפים שנרכשו בחוות דושן והוצבו בעמל רב בשטח האחוזה, נשרפו כליל עקב תקלה במקרר שהופעל בנפט. הזוג הצעיר עם שגית ביתם התינוקת עברו להתגורר בצריף השייך לקיבוץ גשר ושימש את החקלאים הבאים לעבד את השדות בעונה. החברים נרתמו לעזור ובעזרת חברת עמידר החלה בניית בית הקבע באחוזה, בית הקיים עד היום.

חבריו של מאיר מהשרות הצבאי סייעו ככל יכולתם בהקמת החווה. אברהם ארנן שהקים את סיירת מטכ"ל ("היחידה") סייע בצידוד וגיוס לוחמים למבצעי הקמת גדרות, מכלאות ועבודות שונות. רחבעם זאבי "גנדי", אהרון אשל "ארול" ורבים אחרים סייעו למשפחה בהתבססות במקום. עד מהרה התברר שהבאר שעליו הסתמכו להשקיית עדר הבקר, אינה מפיקה את כמות המים הדרושה, דבר שהוסיף דאגות ומטלות בהובלת מים ממולדת בעוקבים והובלת הבקר לשתייה במעיין עין בארה (בירה) הסמוך.

משה דיין כיהן אז כשר החקלאות ודאג לניקוי צינור הנפט והובלת מים לחווה ולכלל האזור וכך נפתרה הבעיה. את החשמל סיפק גנראטור שהושם בסככה ייעודית ועבד שעות ספורות בלבד במשך היממה.

כדרכו התמודד מאיר עם הקשיים הרבים כשרותי מובילה את עבודות משק הבית, החצר וגידול הילדים שנולדו ראשונים, שגית הבכורה וסלע השני.

האתגרים שעמדו בפני רותי ומאיר בהקמת האחוזה היו קשים ביותר. למרות זאת לא ויתרו, התעקשו והתמידו, למדו ויישמו, התגברו ויכלו ואכן לאחר מספר שנים החל המצב להשתנות. הובלת חשמל ומים וסלילת דרך גישה לאחוזה, שיפרו לאין שיעור את מצב האחוזה וסייעו בהגשמת החלום.

האישור הרשמי ניתן להר־ציון בשנת תש"ן (1989-90) כשקיבל מארגון מגדלי בקר לבשר, את פרס העדר המצטיין. הנימוקים לפרס:

"על ניהול מצטיין של עדר בקר לבשר במרעה, על שיעור ולדות גמולים ומשקלי גמילה מהגבוהים בענף, על רישום לדוגמא של נתוני הייצור בעדר מאז הקמתו."
כיום מתגוררות בחווה שתי משפחות, האחת של הבן סלע שמטפלת בעדר הבקר והשנייה של הבן משה שמנהל חברה לשירות לוגיסטי לטיולי שטח.
לאחר שנים כתבה רותי הר ציון שיר שמסכם את שנות ההקמה.

מילים: רותי הר ציון. לחן וביצוע: אוריה חונטר. עיבוד: דן פלד.

ואם ישאל אותך בנך
מה סיפור האחזה
סיפורה של משפחה
היא אחוזת שושנה
שהוקמה על הר קירח
והיום ישוב פורח.

בדומיה אפשר לשמוע
חרמון, ירדן...

הכל היה היה
ואין זו אגדה.

פתוחים לרווחה זיכרונות
פזורים עדיין חלומות
את אותן האכזבות
את אותן התקוות
את הקושי לא נתאר
את היופי נשחזר.

בדומיה אפשר לשמוע
חרמון, ירדן, גלבע
רוח, שקט ושלווה
וישנה גם אהבה.

לקישור לשיר על אחוזת שושנה סרוק את הברקוד.

לפתיחת הקישור לחץ על הברקוד

נספח ה'

שושנה הר-ציון הרצח והגמול

שושנה נולדה בו' סיוון תרצ"ו (26 במאי 1936) בהרצליה וגדלה במושב רשפון. עם פרידת ההורים ב 1947 עברה עם אימה שרה ואחותה הקטנה רחל לקיבוץ בית־אלפא שם התגורר דודה מוסה (משה) גולדנברג, אחיה של שרה.

מוסה עבד בקק"ל ועסק ברכישת אדמות עמק בית שאן והסביבה. בערוב ימיו הוציא לאור את ספרו "והקרן עודנה קיימת" על רשמיו וזיכרונותיו מפעילות זו.

שושנה הייתה נערה מחוננת, דעתנית, רבת סקרנות ותחומי עניין. היא ניגנה בפסנתר והצטיינה בלימודי מדעים ומתמטיקה, עסקה בספורט והדריכה בני נוער בתנועת ה"שומר הצעיר". היא עבדה בדיר ונהגה לצאת עם הכבשים למרעה בגלבו.

אהבתה הגדולה לטיולים, קירבה אותה למאיר אחיה שהתגורר עם אביהם בקיבוץ עין־חרוד הסמוך. ביחד עם אחיה מאיר, הגדול ממנה בשנתיים בלבד, הם טיילו הרבה באזור. כך טיילו לירדן באביב שנת 1949, בהמשך טיילו לטבריה ולמצוקי הארבל (טיול שנמשך שלושה ימים) למרות שהמא"ז של בית־אלפא קבע שהטיול מסוכן ולא אישר להם לצאת.

שושנה ומאיר טיילו הרבה ביחד ובטיולים אלו נקשרו ביניהם יחסים מיוחדים של אח ואחות. הטיול הדרמטי ביותר התקיים בחודש אוקטובר 1951 בו טיילו לנחל עמוד, טיפסו להר כנען ותכננו לחזור לכינרת דרך הירדן ההררי. האזור היה שטח מפורז בשליטת ישראל לפי הסכמי שביתת הנשק, אך בפועל היה מאבק עם הסורים על השליטה באזור.

כשעברו מאיר ושושנה ממערב לירדן בדרכם לכינרת, נתפשו ע"י רועים סוריים ונמסרו לצבא הסורי. הם הובלו לבית כלא בדמשק שם הופרדו, נחקרו, והושמו בתאים נפרדים. שושנה שהייתה נערה יחידה בכלא, דרשה תנאי כליאה משופרים כיאה לאישה. היות ולא היו כאלה בכלא, לקח אותה מפקד הכלא ושיכן אותה בביתו, שם פגשה ישראלית נוספת הכלואה באותם תנאים ושם שהתה עד שחרורה לאחר כחודש ביחד עם אחיה מאיר.

כשעמדה שושנה לקראת גיוסה לצה"ל, החליטו היא וחברה עודד וגמייסטר מקיבוץ דגניה ב' לצאת לטיול במדבר יהודה, בחנוכה תשט"ו (1954). כוונתם הייתה לטפס מעין־גדי לרמת המדבר ומשם לרדת דרומה לכיוון מצדה. מסיבה לא ברורה המשיכו מערבה ונכנסו לשטח הירדני שהיה בסמוך. הבדואים איתרו אותם ותקפו אותם ביריות, ראשון נפל עודד ולאחר מכן נפגעה שושנה. כשהתקרבו הבדואים עוד, הספיקה לזרוק עליהם רימון, אך הבדואים גברו והרגו גם אותה. גופותיהם נטמנו תחת גל אבנים במקום. התקרית התרחשה בתוך ערוץ נחל ערוגות העליון, בקרבת מקום למשטרת רוג'ום א־נקה שבאותם ימים עדיין לא הייתה קיימת. בשנים האחרונות הוקמה אנדרטה לזכרם בסמוך למקום בו נמצאו הגופות (המקום מסומן ביישומון עמוד ענן).

ההודעה על הרצח זעזעה את מאיר אחיה ועל כך ניתן ללמוד מהשיר שחיבר לזכר אחותו:

מילים: מאיר הר ציון. לחן: נחומי הר ציון.

עיבוד: גיל אלדמע.

ממורדות הגלבע ינקת, מן הצאן,
מנחלי ההרדוף הגלייליים -
אהבה לחיים, אהבה ורצון
שוב לתור ולפליס בשבילים.

ובבוא ליל־זים, והארץ רגעה,
עוטפי סוד התמתחו מרחבים -
את בהר העפלת ונפשה כה גואה,

כל חלקיק אז זעק בך: חיים!
לא אבכה לך אחות, יפה היא דרכך,
חי אלה - יפה היא עד תם!
כי בריאים הם חייך, גאה נשמתך,
שרוצחים חטפיה פתאום.
ישותק המדבר, אפלים הצוקים,
ידדקפו ונצבו שם דומם,
סגרו בינותם החיים הצעירים,
שזנקו - ואינם עוד, אינם...

נדם המדבר ושקט בין צוקיו
שברו של ההר הרועם,
אנקת האוחים כבר פשטה במרחב
וילל התנים יענם.

כבר הליל עטף אהלי קידר,
עוממות המדורות בפתחים;
נרדמו שוכניהם, הן הכל כבר נגמר,
כבר סימו מלאכתם הרוצחים.
ובגיא האפל, בפנה חשוכה,
בתוך גל אבנים דומם,
שם טמונה אתי, ילדה, שם מצאת מנוחה
ושקט מבטך וחולם...

שקט מבטך, יען כי את
לא ידעת המבט האחר.
האויב הוא אדם, הרי ככה אמרת,
ככה, פשוט, לא יותר...
לא אבכה לך אחות, מי כמוך ידעת
מה יפה היא דרכך שהלכת,
בת־חורין, איתנה, האמנת ויצאת
לאהב את הארץ שלך.
את הארץ שלך רצית לאהב,
את חומות מדברה הגאות,
את גבעות השממה, השבילים לאין־סוף,
את גאון והדר הפסגות.

לקישור לשיר בביצוע חבורת רננים
סרוק את הברקוד

לפתיחת הקישור לחץ על הברקוד

בזמן הרצח פיקד הר־ציון על מחלקת הסיוור בגדוד 890. הגדוד עסק בעיקר בפעולות תגמול על רצח אזרחים בידי מסתננים. למאיר היה ברור, שגם במקרה הזה, יש לבצע פעולת גמול כנגד הרוצחים. ראש הממשלה שרת, שלא הגיב על טבח מעלה עקרבים (17/3/54), חשב אחרת והוביל קו מתון יותר בממשלה שבראשותו.

היה ברור שמאיר נחוש לבצע פעולה אך כשהבין שאין כוונה להורות על ביצוע הפעולה, הודיע שהוא משתחרר מצה"ל ואכן ב-9/2/1955 השתחרר והחל לתכנן את הפעולה. אריק שרון שהיה מפקדו הישיר ניסה להניאו מכך. כשלא הצליח, הפגיש את מאיר עם הרמטכ"ל משה דיין. בשיחה ניסה דיין להורות למאיר שלא לבצע פעולה ללא אישור וכשהבין שמאיר נחוש בדעתו לנקום את רצח אחותו, ביקש מאריק שרון שידאג שיחזור מהפעולה בחיים. הייתה זו למעשה הסכמה שבשתיקה לביצוע הפעולה.

הפעולה התקיימה בלילה שבין 4 ל-5 במרץ 1955. חמישה מחבריו הקרובים של מאיר מעין־חרוד ודגניה השתתפו בפעולה. הם הוסעו למדבר יהודה ע"י יצחק ג'יבלי נהג הגדוד וערכו מסע רגלי לאזור בו ישב השבט שממנו יצאו הרוצחים, תפשו חמישה מבני השבט ובעזרתם ניסו להגיע לרוצחים עצמם. משלא הצליחו, הרגו ארבעה, הסבירו לחמישי, המבוגר מבניהם את מהות הפעולה ושחררו אותו לספר בשבט.

אריק שרון שלח את קצ'ה (שמעון כהנר) במטוס פייפר משדה־תימן כדי לאתר את השישה בחזרתם עם אור ראשון. קצ'ה הצטייד ברימונים, למקרה שצריך יהיה לסייע לשישה מהאוויר. כשראה קצ'ה את השישה צועדים בחזרה למקום בו חיכה ג'יבלי עם הקומנדקר, זרק להם בשמו של אריק שרון פתק בתוך זביל של פצצת מרגמה והורה להם להגיע לתל־נוף כי הם עצורים.

בינתיים חזר דוד בן־גוריון לתפקיד שר הביטחון (21/2/1955) לאחר התפטרות לבון עקב פרשת עסק הביש. הר־ציון וחבריו שכרו את שירותיו של עורך הדין שמואל תמיר, רוויזיוניסט ששימש מאוחר יותר כשר המשפטים. ביוזמת בן־גוריון ודיין הושגה נוסחה בה תאומץ הפרשנות המשפטית שאי אפשר להעמיד לדין במדינת ישראל על מעשה שנעשה מחוץ לגבולות המדינה. הבחורים שוחררו וחזרו לעבודה בקיבוצים מהם באו.

אין ספק שפרשה זו השפיעה על תדמיתו של מאיר הר־ציון כלוחם עז שאינו מתפשר ואינו מבליג על שפיכת דם יהודי באשר הוא. תדמית הלוחם החדש, זו שהארץ שייכת לו, הלוחם שנלחם למען ביטחון האזרחים הנרצחים יום יום ע"י כנופיות ערבים. דעת הקהל ברובה תמכה בהר־ציון וחבריו, מאידך הוא הואשם בנטילת החוק לידיים ועשיית מעשה שלא יעשה.

יהונתן דויטש

יהונתן נולד בכ"ה תמוז תשס"א, 16.7.2001, בטלמון שבהרי בנימין. בן בכור להוריו אורי ותחיה ואח ליאיר, רועי, גלעד, רני ואייל. בגיל 14 עבר עם משפחתו לשליחות חינוכית ציונית בעיר בית שאן.

למד בישיבה התיכונית בבית שאן, בישיבה הגבוהה ב"אור עציון" ולאחר מכן התגייס לצבא ליחידת מגלן. היה תצפיתן מצטיין ביחידה. לחם במלחמת "חרבות ברזל" והציל חיי אנשים רבים בנחל עוז. השתתף בפעולות רבות ומשמעותיות לביטחון המדינה בעזה ובלבנון.

ביום ראשון, ז' אב תשפ"ד, 11.8.24,

נרצח בפיגוע בבקעה והוא בדרכו לארוסתו אמונה. יהונתן היה ילד סקרן, חברותי ומלא מעוף. גדל ובגר לנער ובחור מלא כוחות של עשייה ונתינה במעגלים שונים ומגוונים. ראשו מגיע השמיימה במחשבה, בדעת ובהשכל, אך רגליו נטועות עמוק באדמה ביישום ערכים בתוך החיים הלכה למעשה. יהונתן אהב את העם והארץ בכל מאודו. אהב לטייל בשבילי הארץ לאורכה ולרחבה, והאמין בעם ישראל, בנצח ישראל ובתקומת ישראל בארצו.

יהונתן האמין בערכם של המעשים הפשוטים היומיומיים, שבכוחם לחולל טוב גדול בעולם. האמין בכוחו של כל אחד ואחד לפעול ולהביא מאורו וטובו למען הכלל. ויותר מכל האמין בכוח היחד הזוגי, המשפחתי, החברי ושל כלל ישראל על כל גווניו - אחדותנו היא תקוותנו - פעל וקידם נושא זה באהבה ובאמונה. יהונתן התארס ביום העצמאות, בעיצומה של המלחמה, עם בחירת ליבו אמונה. האירוסין ובניית הבית הוו מבחינתו עוד נדבך בבניין עם ישראל בארצו. הוא רצה בכל מאודו להוסיף שמחה ובניין בתקופה מלאה קושי ואובדן. לדאבוננו, נלקח מן העולם בטרם זכה להגיע ליום חתונתו ולהגשים את חלום הקמת בית ומשפחה.

טרם כניסתו ללוחמה בעזה, רשם לעצמו את הדברים הבאים:

"בשום אופן זה לא מכתב פרידה רק מכתב להבהיר לעצמי את הערכים שמובילים אותי לקרב הזה. זכיתי להיות חייל של העם היהודי. אין זכות גדולה מזאת. חלום של 2000 שנה ואני הקטן זוכה להגשים. זכיתי שאני הולך למגר את חיות האדם הכי מרושעות שיצרה האנושות.

התמונות שראיתי לא יוצאות לי מהראש ובשבילן אני יוצא לקרב הזה. זכיתי במשפחה אוהבת ערכית ומוסרית, שדוחפת מאחורה ונותנת את הכוחות להמשיך הלאה, שברור לי שבכל מצב תמשיך את האידאל ההיסטורי של בניין עם ישראל בארצו. זכיתי בשותפה מדהימה לדרך. אחת שיודעת תמיד להגיד את המילה הנכונה, יודעת לחבק כשקשה ולהיות שם בשבילי תמיד. אחת שמראה לי איך לא צריך הרבה דיבור והרבה פרסום ופשוט לעשות תמיד את המעשה הנכון. אם כולם היו כמוה היה לנו עולם שלם.

מתוך כל הזכויות האלה אני יוצא לקרב כחייל עברי גאה, שזוכה להגשים ערכים של עם בין 3500 שנה. מקווה שאני ראוי למשימה ובטוח שאני אעשה אותה על הצד הכי טוב שאני יכול".

מתוך דברים שכתב עליו מפקדו במגלן:

"...כמו כולם קשה לי להאמין שנשמה כל כך טובה הלכה לה, כנראה שאלוהים באמת לוקח את הטובים. בדרך כלל שאני שומע הספדים ושבחים, אני מתקשה להאמין שישנם אנשים כל כך טובים. הפעם המצב הוא הפוך. לתחשתי, בשיא הכנות, לא משנה מה נגיד, לא נצליח להעביר את הגדולה האמיתית של יהונתן במלואה. על כל מעשי החסד והמעלות שהיו ביהונתן אפשר לשבת ולדבר במשך שבועות רבים.

דויטש מבחינתי היה הסמן הימני לעולם הערכי והמוסרי לאדם יהודי. רוצה להביא פה ציטוט מוכר של ניטשה שמרגיש לי מדויק:

" מי שיש לו איזה למה שלמענו יחיה, יוכל לשאת כמעט כל איך "

במהלך תקופת המלחמה דויטש יישם את המשפט הזה הלכה למעשה. כשכולם כבר התחילו להישחק השליחות שלו המשיכה לתת לו כוחות על. תמיד שכולם היו נחים הוא היה מעלה יוזמות לעוד איזה רעיון מבצעי, תוכן ערכי, או בכלל איזה מיזם חברתי כאלו כל מה שעבר בשנה האחרונה הוא שגרתי ומובן מאליו. הרוח שלו הייתה כל כך חזקה... כל פעם שהייתי צריך בחור מקצועי לביצוע משימה בכל סוג, הוא איכשהו ניצב שם ראשון ולקח אחריות פשוט על הכל, וכמובן בלי רצון לקבל קרדיט או שבחים.

הרבה יותר מהיותו של דויטש חייל שלי הוא היה שותף ואף מורה, שאני וכל הסובבים אותו למדנו ממנו רבות. שותף לאהבת הארץ ומסלולי הליכה בה, שותף לרעיונות חינוכיים חברתיים ופילוסופיים שמורכבים אך ורק מטוב הלב שלו ...

בכל התקופה אחרונה דויטש לא הפסיק להילחם ותרם בצורה מעשית ומשמעותית לביטחון המדינה בכל רחבי עזה וגבול הצפון, תקופה שלכל אורכה הוא היה בעל המקצוע המשמעותי ביותר בצוות ..."

על עולמו הערכי של יהונתן אפשר לכתוב ספר שלם אך עם לסכם בשני מסרים שכולנו צריכים ליישם עלינו לצאת עוד ולהעריך וללכת בשבילי הארץ המדהימה שלנו, ובעיקר עלינו לזכור שעם הנצח לא ישבר לעולם, לכן עלינו להתאחד להרים את הראש ולהמשיך במאבק הצודק שלנו עד הניצחון.

מתוך ערוץ "רגע של חכמה":
אני יהונתן ממגלן ובאנו לחלץ אותך" | יהונתן דויטש הי"ד | הגיבורים שלנו

בשביעי באוקטובר יהונתן דויטש הגיע לחלץ אזרחים מבתיים ביישובי הדרום, תוך כדי לחימה עיקשת וטיהור המרחב ממחבלים. חיים רבים ניצלו בזכות התעוזה והיוזמה שלו. הכל מתוך ערך מוביל של שמירה על הארץ ועזרה לאחרים.

קישור לכתבה - סרוק את הברקוד

"אחי יהונתן" - שיר לזכרו של יהונתן דויטש הי"ד שלחם במלחמת חרבות ברזל והציל משפחות רבות בקיבוץ נחל עוז. נרצח בדרכו לארוסתו אמונה. מאת: אורי דויטש.

קישור לשיר - סרוק את הברקוד

מקורות

1. גבעתי משה, ויהי מה, מאיר הר־ציון חייו ופועלו, בהוצאת העמותה להנצחת מאיר הר ציון ופועלו בשיתוף ביס"ש כפר עציון, יואל אמסטר, בסיוע כנרת זמורה ביתן, מודיעין, 2019
  2. הר־ציון מאיר, פרקי יומן, ערכה נעמי פרנקל, מהדורה שביעית 2008
  3. זקבן אפרת, אגדה וזכרון - מיתוס יחידה 101 בשיח הציבורי בישראל, יד יצחק בן צבי - מכון בן גוריון, ירושלים, 2020
  4. אתר הצנחנים www.202.org.il
  5. שפרן נסיה, הסלע האדום - המסעות האסורים לפטרה, יד יצחק בן צבי, ירושלים, 2013
  6. "שושנה" - חוברת לזכרה יומן בית אלפא תשי"ט 1955
- התמונות בחוברת באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הבטחון וארכיון אחוזת שושנה.
התמונה בעמוד 30 באדיבות שלום בר טל
צילום אחוזת הקבר מיכאל יעקבסון - ויקיפדיה
צילומים בעמודים 2,4,7 זיו כרמל